СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

ЧАСТЬ І. Established 1893. TWO SECTIONS — SECTION 1.

РІК LI. Ч. 222. Джерзі Сиіті, Н. Дж., субота, 13. листопаду 1943 No. 222. Jersey City, N. J., Saturday, November 13, 1943. VOL. LI.

ТРИ ЦЕНТИ в Злучених Державах Америки. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237—4-0807 THREE CENTS in the United States of America.
ПЯТЬ ЦЕНТІВ за границею Злучених Держав Америки. Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 FIVE CENTS elsewhere.

Лімен головою міжнародного реліфу

АТЛАНТИК СИТІ. — На зібранню делегатів 44 держав, що радять над економічною відбудовою світу, вибрано бувшого губернатора стейту Аю Йорк Герберта Г. Лімена одноголосно директором міжнародної організації, званої „Адміністрація Реліфу і Регабілітації Обєднаних Держав". Лімен приняв новий уряд і в промові, виголошеній по радіо, обіцяв сповнити совісно новий обовязок. Він домагався нових жертв від населення Америки і інших країв.

РУМУНИ ІНТЕРНУЮТЬ ПОВЕРНУВШИХ З УКРАЇНИ КОЛЬОНІСТІВ.

АНКАРА, Туреччина, (ОНА). — Уряд Румунії інтернує всіх повернувших з України румунських кольоністів. Кажуть, що робить це тому, що кольоністи забагато знають про відносини, які панували серед румунської армії й адміністрації на Україні і, забагато балакають. Щоби не дати кольоністам спромоги ширити серед румунського населення із зневіри до військової команди і румунської адміністрації взагалі апрвительство гадає, що буде ліпше, як кольоністи будуть ізольовані. Їх інтернують біля Яссів і будуть тримати до кінця війни.

Румунський уряд видав приказ, що повернувші з України кольоністи не мають права з ніким розмовляти і ні писати листи до родин і знайомих, бо, бовляв, з них завше пахло дефітизмом і зневірою. Замісць хвалити мудрість і патріотизм румунського уряду, який старався зробити Румунію великою державою з кольоніями на Україні, румунські селяни, яких тисячами вивозили на Україну, нарікали, що все те пса варта. Кольоністи жалувався на правительство, що воно їх обмануло, що місцеве населення на Україні відносилося до них ворожо і, що партизани нищили засіви збіжжа. Час від часу хтось з місцевих людей розповсюднював серед румунських кольоністів на Україні летючки, в яких радив їм вертати додому, бо скорше ,чи пізніше, вони все одну будуть вигнані.

У концентраційних таборах біля Яссів вже находиться кілька тисяч повернувших з України кольоністів. Стережуть їх старі румунські резервісти.

АНГЛІЯ ДАЄ $1 ЛЕНД-ЛІЗУ ЗА КОЖНИХ $5 АМЕРИКАНСЬКИХ.

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт у своїм посланню до конґресу подав до відома, що Англія не буде брати більше від Америки грошей за продукти, які вона постачає Америці, на підставі договору про Ленд-ліз, але буде давати ці матеріяли на рахунок взаємного Ленд-лізу. Водночас конґрес дістав від англійського парляменту Білу Книгу, в якій виказано, що Англія постачила по $1 на кожних $5 американських на підставі Ленд-лізу. В круглих цифрах Америка постачила продуктів вартости $5.5 біліонів до Англії, а зате Англія постачила Америці продуктів вартости $1.1 біліон до 30. червня б. р.

„НІМЦІ ГРАБУЮТЬ КРЕСИ".

СТОКГОЛЬМ, Швеція, (ОНА). — Найновіщі числа польської підземної преси принесли вістку, що від якогось часу німці почали грабувати „креси". Вивозять з Галичини хліборобські продукти, дерево, сирівці, перевозять в західну Галичину менші фабрики военного виробництва, тощо. Підземна польська преса пише, що члени тайних організацій дістали від своєї команди приказ приглядатися, хто„ саме це робить, записувати приготовані до вивозу річи і нотувати імена німецьких грабіжників.

Поляки є того переконання, що як скінчиться війна, то злочинці будуть примушені віддати їм всі вивезене з Гаичини речі, а як цього зробити не зможуть, то будуть сидіти в кримінації.

НІМЦІ ЗНИЩИЛИ ПОРТ ЛЕҐГОРН.

Документи, найдені при німецьких бранцях в Італії, вказували, що німецькі війська в центральній Італії дістали приказ держатися на лінії перед Римом принайміні вісім тижнів, а тимчасом обсервації з повітря, роблені останніми днями, вказують, що німці збираються вже евакувати такі міста, як Леґгорн, що лежить 160 миль на північ від Риму, і Пескару, над Адрійським морем. В обох портах зняті з повітря фотографії, показують затоплені кораблі й човни. Порти ще в руках німців, і знищення доконали хіба німці.

Через вливні дощі та сніговиці восьма армія, діпловши на лінію ріки Санґро, поважно звільнила свій наступ. Пята армія держить позиції над Ґаріліяно.

Аліянтські бомбовики бють по Больцано й Мінстері

Аліянтські літаки, одні базовані в Британії, другі базовані в північній Африці й Італії, вдарили з двох боків на Німеччину й краї під окупацією. Передовсім вони збомбардували доступи до головного тунелю й до головного провалу, що ведуть з Німеччини до Італії, а в котрих тепер задержується залізничий рух. Впали в цей спосіб жертвою бомбардування тунель під горою Сені та провал Бренер. Коло провалу літаючі фортеці били по залізничих ярдах Больцана, зараз понижче провалу.

Рівночасно літаючі фортеці з Британії збомбардували в масовому рейді місто Мінстер, важний промисловий центр західної Німеччини.

НІМЦІ ОПУСКАЮТЬ ЛЬВІВ.

ЛОНДОН, (ОНА). — До Лондону дійшла вістка, що німці вже почали евакуацію Львова. Нездатність німецької команди на фронті здержати совєтський наступ, викликала в цивільних властей паніку. Німецькі урядовці у Львові приказали вивезти з міста хорих німецьких вояків, а військові випорожнюють арсенали. Вивозять зі Львова зброю й амуніцію. Всі залізнодорожні вагони, вантажні й особові, зарезервовано для військової команди.

Німці вивозять зі Львова всі военні матеріяли, запаси харчів, електричну машинерію, і все, що моглоб придатися ворогові до дальшого ведення війни. Військова команда в Галичині приказала опускати не тільки Львів, але й інші галицькі міста. Осідок німецької евакуаційної комісії находиться в Тернополі.

ПРОФ. А. РУДНИЦЬКИЙ ПРО РОЛЮ МУЗИКИ В УКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРІ.

Видаваний англійською мовою „Квартальний Бюлетин Польського Інституту Штук і Наук в Америці" у своїм зошиті за липень цього року подав працю проф. Антона Рудницького про вплив музики в українській культурі.

Стаття, що обіймає 14 сторінок друку, підчеркує як замітну черту української національної музики великий вплив народньої музики та високий рівень цеї останньої. Любов українського простолюддя до музики автор ілюструє різкими фактами.

Не дивлячися на те, що автор робить немало відемних уваг на адресу польських впливів, ці уваги не були цензуровані.

Імена українських авторів і музиків подані польською азбукою, але в стислій транскрипції з української мови. Географічні імена з міст і країв під Польщею подані так, як вони подаються в публікаціях „Бюлетину".

КЕРВАВІ ЗАВОРУШЕННЯ В ФРАНЦІЇ В ДЕНЬ ЗАВІШЕННЯ ЗБРОЇ.

До швайцарського Берна приходять непотверджені ще з інших жерел вісти, що в день завішення зброї в Франції відбулися масові заворушення та що в сутичках французів з німецькими військами у містах Гренобль і Ліон згинуло коло 800 осіб.

Французький Комітет Національного Визволення подав був пораду ,аби День Завішення Зброї відсвяткувати задержкою праці. Чи французи пішли за цею порадою та чи це вона відограла яку ролю в цих заворушеннях, покищо ще важко ствердити.

ЧЕРВОНА АРМІЯ КОЛО ЖИТОМИРА.

Червона армія заняла місто Березівку й наблизилася до Житомира, колишньої столиці Волині. Далі на північ вона заняла Заруде, що лежить усього 39 миль від важного залізничого вузла Коростеня.

ҐРАБСЬКИЙ ВИТАВ ЖИДІВСЬКОГО ПРЕДСТАВНИКА.

ЛОНДОН, (ОНА). — До Лондону прибув жидівський посол д-р Емануель Шерер, який має заняти в польській народній раді місце згинувшого трагічною смертю Циґельбойма. Д-р Шерер перебував якийсь час в Злучених Державах, а від тепер буде працювати в Лондоні. Він буде представляти в народній раді жидівське робітничі товариство „Бунд".

Польські державні кола раді з того, що Шерер вернув з Америки, бо виробив собі там вплив і, як член польського провізоричного парляменту, може ужити їх для навязання кращих відносин. Поляки мають до Шерера велику пошану і, як тільки він зявився в Лондоні, то проф. Станіслав Ґрабський зробив йому приняття.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Сумна річниця радісного дня

Уже двацять пять літ минуло з того памятного дня 11. листопада 1918. року, коли німецька армія склала зброю перед Аліянтами та закінчила першу світову війну. Через довгі роки в річницю того дня згадувано його як великопамятну дату. Виразно а-бо натяками давано до зрозуміння, що той день завершив період великого зусилля та був немовби золотим живом довгої, трудної й коштовної потом і кровю праці.

Від вибуху другої світової війни, а ще більше від часу, як вороги заставили Америку до участи в ній, в Америці перемінилося радикально відношення до того памятного дня 11. листопада 1918. року. Цього року в той день часописи заговорили про трагічну річницю. В своїх статтях вони немовби признали, як сильно вони помилилися в оцінці вартости великого дня. Нині вони дають до зрозуміння, що погляд, гейби перша світова війна справді докінчила діла, яке вона взялася доконати демократію, це не тільки груба брехня, але й низьке себедурство. Через те, що в святочному захваті річниці ми позволяли собі говорити такі речі про день завішення зброї, ми справді повірили, що в світі є мир і справедливість, та що в ньому немає почуття образи, кривди, ненависти, які могли би задолотити важко оплачений мир. Через те себедурство ми не приглядалися добре, як росли й організувалися рухи на повалення порядку в світі, встановленого по першій світовій війні. Через те себедурство Америка не тільки мусіла знову попасти в другу світову війну, але й далася їй заскочити непідготованою.

І тому в цю 25. річницю завішення зброї по першій світовій війні час спитатися самих себе: що робимо ми для того, аби не повторилася теперішня трагедія? Що робимо ми на те, аби по цій другій світовій війні не прийшла ще страшніша третя світова війна так, як по першій, для нас нібито переможній війні, прийшла друга? Чи навчила чого теперішніх людей, які терплять від другої війни, через нерозум попереднього покоління, що виграло першу світову війну, а програло перший світовий мир? Чи зможемо ми вигравши й другу світову війну, встановити нарешті мир, справедливий і тому тривалий?

Американські карпатські русини про Підкарпатську Україну

Орган гомстедського „Греко-католицького Союзу", тижневик „Американско - Русскій Вєстнік" з дня 4. листопаду займається долею Карпатської України, про котру — як пише — чехословацький премієр Едвард Бенеш добив остаточно торгу з Аліянтами, а з окрема з Советами, котрі обіцяли Бенешови віддати знову Карпатську Україну. „А. Р. Вєстнік" дивується такому вирішенню тому, що в Москві, пише дальше „знають добре, як жилося руському народови під чехами. Знають там давно про чеські порядки в Карпатській Руси" і на доказ того покликується „А. Р. Вєстнік" на випуск журнала „Международная Жізнь" з 1927. р. Цей журнал видає советський комісаріят для закордонних справ і там таке написано про господарку чехів:

„Чехословакія — достойний наслідник монархії Габсбурґів. Міжнародні договори та чехословацька конституція дають Підкарпатській Україні право на повну адміністрацийну автономію. Це право осталося і досі тільки на папери. Країна не тільки не дістала автономії, але ще й усі уряди місцевої адміністрації заняті чехами. Для успокоєння партійних провідників Карпатської України чеська буржуазія має прегарний спосіб унаслідженний по Габсбурській монархії. Це є підкуплювання політичних діячів". Навівши повиций уступ з „Международної Жізні". пише „А. Р. Вєстнік":

„Це тільки приклад зо статті. Стаття довга і з неї видко, що в Москві знали дуже добре ще в 1927. році, як чеське правління старалося чехізувати і ожебрачити наш нарід в Карпатській Руси. Багато сказано в цій статті про те, як чеський уряд роздав землі Карпатської Руси не місцевому населенню, але чехам. І тому ми не віримо, щоб московський уряд віддав Карпатську Русь чехам, „достойним наслідникам монархії Габсбургів" — твердить ґазета.

Який плян для Підкарпатської України пропонує від себе „Американско-Русскій Вєстнік?" — А ось такий:

„Ми віримо" — пише ґазета, — що Росія, як і ми тут в Америці, підтримає ідею плебісциту, тобто всенародного голосування в Карпатській Руси, щоб наш нарід міг самий свобідно висловитися, чого він хоче".

ОБВИНУВАЧУЮТЬ УКРАЇНЦІВ ЗА ПЕРЕСЛІДУВАННЯ ПОЛЯКІВ

ЖЕНЕВА, Швайцарія, (ОНА). — З польських джерел надійшла вістка, що українці беруть активну участь в тероризуванню польського і жидівського населення в Галичині. Терор відбувається під командою німецької поліції, але виконують його українські, іменовані німецькою владою війти.

Вістка говорить, що німці створили в Галичині українську міліцію і заставили її до найгіршої брудної роботи — переслідувати зненавиджених німцями жидів і поляків. Список воєнних злочинців у станиславівськім воєвідстві показує, що в переслідуванні польського населення брали участь начальник Ґестапо в Косові Ґая; шеф „Сондердінсту" (спеціяльна поліція) в Коломиї — Ґетль; і начальник Ґестапо в Жабю, над Черемошем — „штурмфірер" Вайсманн.

Щодо українців, то передана з Галичини вістка говорить, що участь в переслідуванні польського населення беруть всі назначені німцями в Станіславівщині війти. Найбільші жорстокости поляки закидують наступним українцям: посадникови Косова — Винницькому; начальникови української міліції в Косові — Кіщукови; лідерови українських націоналістів в Станіславщині — інжинірови Гнатюкови; писареви міської ради в Жабю — Боословцеви і дружині українського лікаря в Косові — Щепураковій.

(Календар львівської „Просвіти" подавав у списку українських лікарів, що в Косові був лікар д-р Василь Стефурак. — Прим. ред.).

ПІДЗЕМНІ ОРҐАНІЗАЦІЇ В ПОЛЬЩІ ОБГОВОРЮЮТЬ УКРАЇНСЬКЕ ПИТАННЯ.

ЛОНДОН, (ОНА). — Наспівша до Лондону нелегальна польська преса принесла вістку, що робітнича секція союзу польських підземних орґанізацій видала відозву, в якій пропонує обговорити основно справу автономії для галицьких українців. Ґазета звертає увагу на старі помилки і каже, щоби льокальні підземні орґанізації в Польщі передискутували цю справу „ щоби заявилися признати українцям право на самоуправу. Як скінчиться війна, пише газета, то українці і білорусини повинні мати в Польщі право національного, економічного і культурного розвитку в такій самій мірі,, як і поляки.

Робітнича секція польських підземних організацій є за те, аби польський уряд в Лондоні старався навязати дипльоматичні зносини з Советським Союзом і, щоби направив добросусідські відносини з іншими державами та приглядався до того, що робиться дома.